

KULTUREN

Kv Kulturen 24

fornlämning nr 73, Lunds stad

Lunds kommun, Skåne

Arkeologiska förundersökning 2012

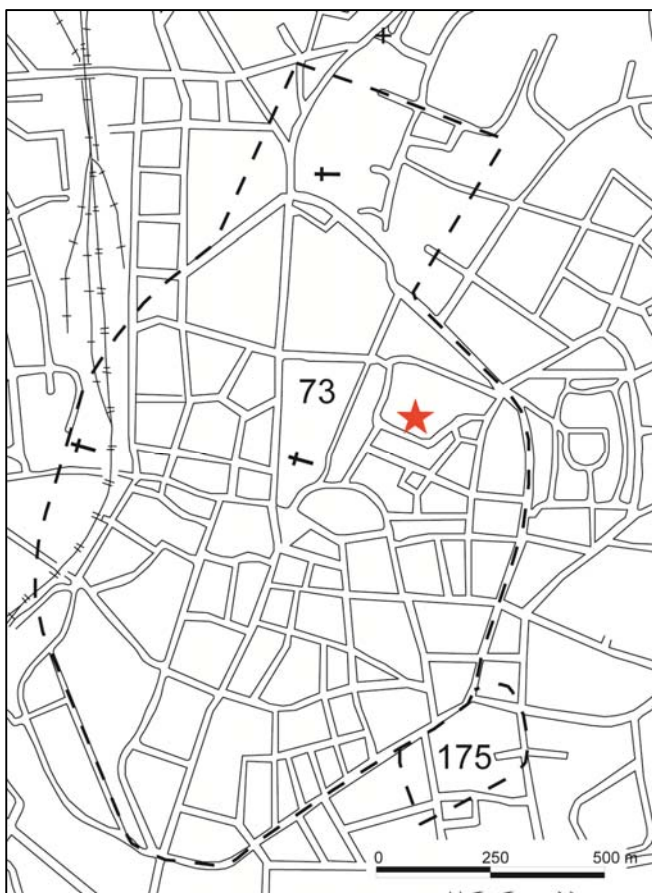
KULTURMILJÖRAPPORT 2014:14

AJA GULDÅKER

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

Inledning	3
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och resultat	6
Sammanfattning	8
Administrativa och tekniska uppgifter	9
Referenser	10

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

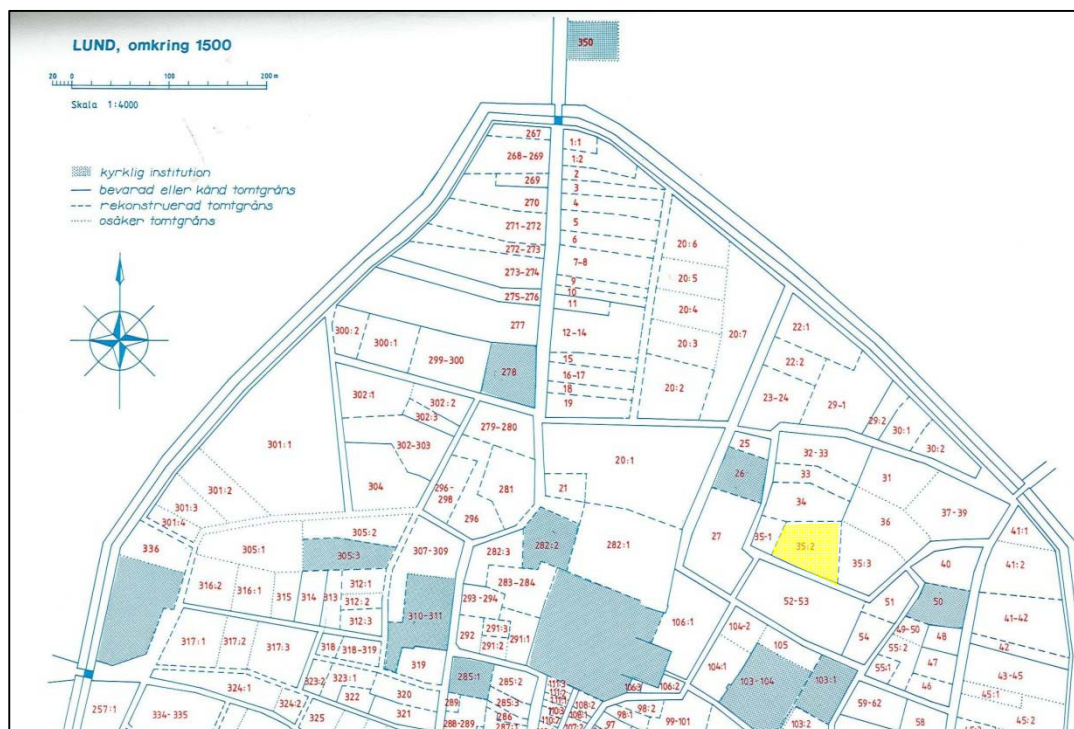
Inledning

I samband med grävarbeten för en hissgrop i byggnaden *Herrehuset* i kv Kulturen 24, Lund genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning, enligt beslut från Länsstyrelsen i Skåne (lst dnr 431-2794-12). Undersökningsområdet är beläget inom Kulturens friluftsmuseum beläget i de centrala delarna av Lund stad. Sedan 1890-talet har endast mindre förändringar av den befintliga anläggningen skett och de arkeologiska insatserna har varit av begränsad omfattning. Kunskapen om områdets medeltida framväxt är därmed begränsad, föreliggande undersökning gav möjlighet att generera ny information.

Fornlämningssmiljö

Kv Kulturen är beläget i den nordöstra delen av det medeltida stadsområdet och omgärdas av Tomegapsgatan i norr, Stora Tomegatan i öster, Adelgatan i söder och Sankt Annegatan i väster. På Andreas karta över Lund från år 1669 har kvarteret samma form som idag, vilket indikerar att det kan ha fått sin form redan under medeltiden (André & Högstedt 1990). Den östra delen av kvarteret Kulturen är lite arkeologiskt

undersökt och därmed finns en begränsad kunskap om området. Det aktuella kvarteret bestod under medeltiden av flera olika tomter. Enligt Anders Andrén's rekonstruktion av den senmedeltida tomtstrukturen i Lund bestod kvarteret Kulturen 24 av tomterna 35:1, 35:2, samt delar av 35:3. På tomt 35:1 låg ett vikarieresidens tillhörande S:t Marias altare vid uren. Den så kallade "Stafkarlegården" som ägdes av domkapitlet var belägen på tomt 35:2 där också undersökningsområdet var beläget. Tomt 35:3 omnämns under slutet av 1500-talet som en hage som ägdes av S:t Thomas kyrka i Lund (Andrén 1984 s 71).

Figur 2. Lunds stads tomtstruktur o. 1500 enligt Andrén (1984) med tomt 35:2 markerad.

Utdrag ur Anders Andrén's (1984 s 71 f) sammanställning av ägare till tomter i Lund, samt kompletterande uppgifter kursivt är tillägg av Mattias Karlsson (2006).

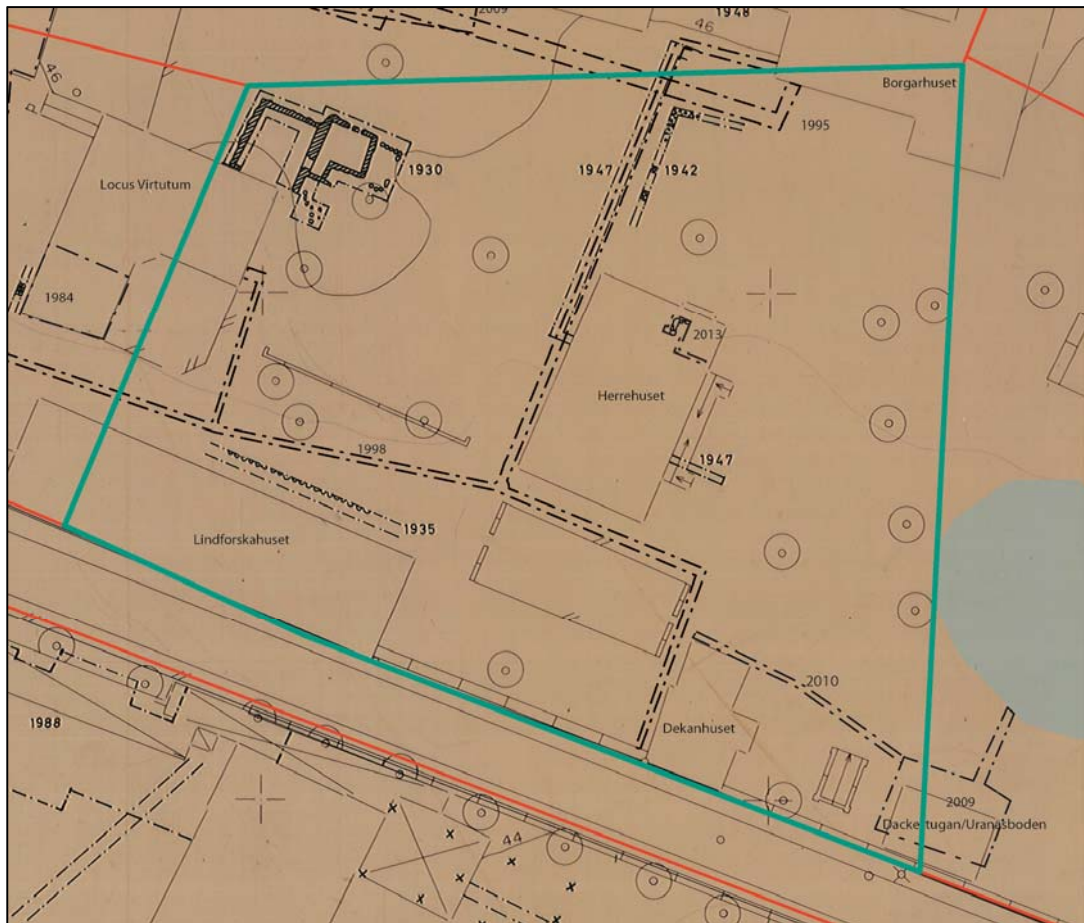
35:2 Gärd- "Stafkarlegården" - (Domkapitlet) S:t Pauls s:n 1532- 1609

- 1532 arrenderades av okänd person
- 1556 arrenderades på "evig tid" av kaniken (och kansliskrivaren) Jens Thomesen
- 1570 *Jens Tomissenn vj mk*
- 1574 arrenderades åter på "evig tid" av kaniken (och kansliskrivaren) Jens Thomesen och hans hustru Johanne Christensdatter *Jordskyld 6 danske mark penge*
- 1609 Arrenderades på "evig tid" av sockenprästen (och prosten) i Borgeby och Löddeköpinge Anders Andersen (Bagge) och hans hustru Thore Balzerrsdatter. *Jordskyld 6 mark*
- 1658 ägdes av svärsonen (domkyrkokapellänen) Oluf (Jensen) Svane och hans hustru Johanne Andersdatter (Bagge)
- 1670 ägdes av änkan Johanne (Andersdatter Bagge), som "haffuer opsat et herligt 2 lofft høyt huus derpaa"
- 1678 Brändes i kriget (Carlquist 1924 s 16).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Undersökningsområdet är beläget inom Kulturens friluftsmuseums område. Sedan 1800-talets slut har endast mindre förändringar av den befintliga bebyggelsen skett, varför de arkeologiska insatserna varit av begränsad omfattning (figur 3). I LA-arkivet finns ibland endast en kort notering om att ett ingrepp har skett och att lämningar påträffats utan ytterligare dokumentation. Nedan följer dock en översikt över de ingrepp som har dokumenterats och arkivlagts i Kulturens LA-arkiv.

1930	En husgrund påträffas norr om <i>Locus virtutum</i> . Enligt Georg Karlin rörde det sig om en profan tidigmedeltida byggnad.
1935	Grävning för skadad vattenledning norr om <i>Lindforska huset</i> . En kullerstenläggning påträffas 0,90 m under markytan.
1942	Grund av gult tegel norr om <i>Herrehuset</i> . Kullerstenläggning -0,30 m under markytan.
1947	Grävning för avlopp vid <i>Herrehuset</i> . Två borgarkrigsmynt påträffade. 1. 1319-1332, Lund. Troligen Kristofer II. 2. 1332-1360, Lund. Troligen Magnus Smek (Eriksson). Ett mått på moränlera (gul lera) anges till 1,60 m under markytan.
1995	Fjärrvärme från <i>Intendentbostaden</i> , väster om <i>Ystadshuset</i> och löpande genom muren på <i>Lilla Torg</i> mot <i>Borgarhuset</i> . Keramik från senmedeltid-tidigmodern tid.
1998	Grävning för kabelschakt. Ingen dokumentation. Uppgivet djup 0,60 – 0,70 m under marknivå.
2009	Dräneringsarbeten av Dackestugan/Uranäsboden. Där framkom en förmodad väggränna och ett intilliggande lergolv, sannolikt härrörande från en i efterreformatorisk tid raserad byggnad. Raseringsmaterialet kom att omfatta en stor del av de inom undersökningen berörda massorna med innehåll bland annat av en kvadersten, yngre rödgods och ett kakelfragment (Bolander 2009b)
2009	Schaktningsarbeten inför byggandet av en rullstolsramp intill <i>Ystadshuset</i> . De utförda markingreppen kom dock endast att beröra sentida utjämningslager. Inga intakta kulturlager påträffades och inte heller nåddes steril marknivå (Bolander 2009a).
2010	Dräneringsarbete för Dackestugan/Uranäsboden. Ett odlingslager från tiden före Kulturen påträffades samt en tegelmur som löpte i nordsydlig riktning. Inga medeltida kulturlager berördes.

Figur 3. Den arkeologiska generalkartan kompletterad med Anders Andréns (1984) föreslagna utbredning av tomt 35:2 med blå linje, kring år 1500.

Genomförande och resultat

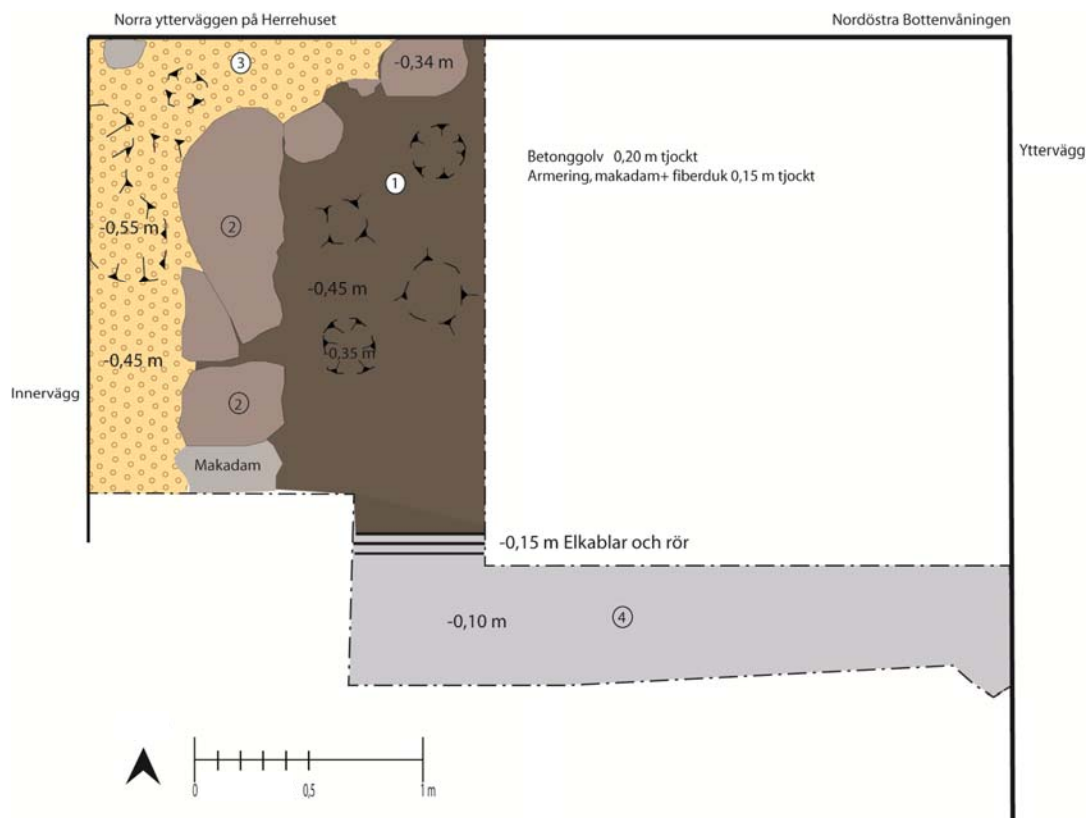
En befintlig betongplatta med en tjocklek av 0,20 m sågades upp i den nordöstra delen av bottenvåningen i *Herrehuset*. Underliggande lager av armering och makadam med en tjocklek av 0,15 m samt en fiberduk togs bort varpå kulturlager påträffades (figur 4). Kulturlagret bestod av brunsvart lera med inslag av träkol och bedömdes vara äldre markhorisont där en stenläggning funnits då spår efter flera stenavtryck avtecknade sig i lagret. Schaktningarna utfördes för hand och till ett djup av som mest 0,50 m under dagens källargolvnivå.

Omfattningen på schaktet var ungefär 4 m². Flera stora grundstenar påträffades som troligen ingått i grundkonstruktionen för byggnaden då den uppfördes i början av 1800-talet. Stenarna har sannolikt ingått i en mellanvägg som senare avlägsnats. Där fanns också spår efter stenavtryck som indikerar att det funnits ett stenlagt golvt. Ett tjockt skikt av poröst kalkbruk låg delvis över stenkonstruktionen, vilket tyder på att det tidigare kan ha funnits en murad vägg ovanpå grundstenarna.

Stenarna var delvis nedgrävda i en äldre markhorisont för att stabiliseras och i markhorisonten fanns inslag av träkol, djurben och tegelkross. Vid förberedelserna för

hissinstallationen konstaterades det att ytan måste planas ut och grundstenarna plockades därmed upp då de inte bedömdes ha en funktion för nuvarande bärande delar. Innan en ny gjutning genomfördes placerades en fiberduk ut för att hindra infiltration av grus och betong i kulturlagren. Inga fynd framkom vid schaktningarna.

En väggränna från hissgruppen till östra väggen på byggnaden öppnades genom betongen, dock var det ett ytligt ingrepp som endast innebar att betongen inom ett begränsat område avlägsnades. Inga kulturlager berördes.

Figur 4. Lagerbeskrivning

1. Brunsvart, fet, kompakt, torr och finkornig lera med inslag av träkol, röd tegelkross och enstaka djurben och kalkprickar. Äldre markhorisont, alternativt golv med tidigare kullerstenläggning i lagret då där är flera stenavtryck.
2. Stora sylvstenar, tillhörande husets grundkonstruktion från år 1806. Eventuell underkonstruktion för ett golv. Delvis under lager 3.
3. Bräckligt kalkbruk delvis ovanpå lager 2. Rivningslager.

Sammanfattning

I samband med schaktning för en hissgröp i *Herrehuset* på Kulturens friluftsmuseums område genomfördes en arkeologisk förundersökning. Schaktningarna utfördes för hand och till ett djup av som mest 0,50 m under dagens källargolvnivå.

Omfattningen på schaktet var ungefär 4 m². Ett lager av 0,20 m betong avlägsnades och därunder fanns makadam och en fiberduk 0,15 m under betongen. Flera stora grundstenar påträffades som troligen ingått i grundkonstruktionen för byggnaden då den uppfördes i början av 1800-talet. Stenarna har sannolikt ingått i en mellanvägg som senare avlägsnats. Där fanns också spår efter stenavtryck som indikerar att det funnits ett stenlagt golv. Stenarna var delvis nedgrävda i en äldre markhorisont.

Figur 5. Hissgropen i *Herrehuset* där lämningar efter en mellanvägg påträffades. Fotografiet taget från söder.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-2794-12	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Socken-/Stadsnr	1298
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Kulturen 24
Typ av exploatering	Hissgrop		
Uppdragsgivare	Kulturhistoriska föreningen för Södra Sverige		
Typ av undersökning	FU		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Aja Guldåker		
Övrig personal			
Fältarbetstid	2012-11-12 - 2013-12-16		
Fälttid			
Arkeolog	2 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	4 m ²		
Kubik	2 m ³		
Schaktmeter	-		
Kostnad för arkeologi			
Fältarbete	650 X 2=1300 SEK		
Rapport	650 X 4=2600 SEK		
Analys	-		
Övrigt	-		
Summa:	3900 SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner	-		
Bodar	-		
Övrigt	-		
Summa			
Summa, faktisk	3900 SEK		
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	Inga fynd tillvaratogs		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
Ritningar, dokumentation	1 planritning skala 1:20		
Foto	3 digitala fotografier		
Analys	-		
Övriga upplysningar	-		

Referenser

André, A. & Högstedt, C. 1990. *Kartornas Lund*. Lund.

Andrén, A. 1984. *Lund, tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning*. RAÄ & SHM Rapport Medeltidsstaden 56.

Bolander, A. 2009a. *Kv Kulturen 24. Arkeologisk förundersökning 2009*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 347. Lund.

Bolander, A. 2009b. *Kv Kulturen 24. Arkeologisk förundersökning 2009*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 354. Lund.

Carlquist, G. 1924. *Lund på 1690-talet. 1691 års sjättepenningsslängd*. 2. Krafts och Vårfru rotar. I: *Skrifter utgivna av föreningen det gamla Lund VI*. Lund.

Karlsson, M. 2006. *Kv. Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 1996*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 200.

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.

I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2013

- 2013:1 Kv Billegården 21, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:2 Kv Apotekaren 11 (fd 9), Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:3 Ventlinge 44:1, Mörbylånga kommun. Antikvarisk medverkan 2012-13. Henrik Borg.
2013:4 Stora Råby 34:7, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Jan Kockum.
2013:5 Kv Saluhallen1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011-2012. Ivan Balic.
2013:6 Innerstaden 2:1 - Krafts torg och Kungsgatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:7 Stora Råby 34:7/väg 887, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth
2013:8 Innerstaden 2:1 – Clemenstorget, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:9 Kv Sjöjungfrun 11, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2010. Claes Theliander.
2013:10 Kv Repslagaren 29, Lund. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:11 Kv Svaneluckyan m. fl. Lund. Förundersökning 2012. Ivan Balic.
2013:12 Kv Döbeln 2 och 3, Lund. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:13 Nöbbelöv 22:1, fornlämning nr 24 i Norra Nöbbelövs socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:14 Kv Södertull 10 och 30, Lund. Geoteknisk undersökning 2011-2012. Gertie Ericsson.
2013:15 Kv Trädgården 11, Lund. Geoteknisk undersökning 2011. Gertie Ericsson.
2013:16 Kv Thor 6, Ystad. Arkeologisk förundersökning 2010. Adam Bolander och Gertie Ericsson.
2013:17 Kv Grynmalaren 31, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2013:18 Måketorpsboden på Kulturen, Lund. Byggnadsarkeologisk undersökning 2013. Gunilla Gardelin och Karl-Magnus Melin.
2013:19 Utgår.
2013:20 Kv Billegården 21, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Ivan Balic.
2013:21 Kv Fredrik 8, Ystad. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:22 Kv Sankt Peter 10, Lund. Arkeologiska förundersökningar 2008. Karl-Magnus Lenntorp.
2013:23 Innerstaden 2:1 – Stora Fiskaregatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2013:24 Kv Winstrup 1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:25 Kv Gylleholm 11- Innerstaden 2:1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2013:26 Kiliansgatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2013:27 Kv Paradis 47, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.

2014

- 2014: 1 S:t Botulf 14, Lund. Antikvarisk rapport 2013-2014. Carita Eskeröd.
2014:2 S:t Peter 28, Lund, Ekska huset. Antikvarisk medverkan 2013. Carita Eskeröd.
2014:3 Innerstaden 2:1 – Västra Mårtensgatan. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:4 Kv Paradis 51, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:5 Innerstaden 2:1 – Västergatan, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:6 Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:7 Lusthuset på Spydebergs Prästgård, Norge. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:8 Kv Ängen 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:9 Kv Gärdet 10, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:10 Kv Apotekaren 11 (fd 8), Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:11 Kv Gatehusen 3, Östra Torn. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:12 Kv Toppen 1 och 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Johan Wallin.
2014:13 Trädgården på Ner-Killingberg, Norge. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:14 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.